

Eevi Viinanen. os. Lempiäinen on vuonna 2003 antanut Raita Parkkuselle luvan kopioida äitinsä kertoman isänsä Hj. Lempiäisen tarinan ja julkaista sen haluamallaan tavalla.

Aino Lempiäinen

Karjalan valkoisen armeijan ylipäällikkö

Totuus Lavansaaren retkestä

ITÄRANNANPOIKA

Nämä muistelmat on kirjoitettu 44 vuotta takaperin (v. 1918) pidetyn päiväkirjan perusteella, silloin tehdyn Lavansaaren retken aikana.

Tämä on omistettu mieheni Hjalmar Lempiäisen muistolle, silloiselle Karjalan valkoisen rannikkoarmeijan ylipäällikölle ja pataljoonan komentajalle sekä 546 miehelle, kunniaa tehden niiden muistolle, jotka uhrasivat henkensä isänmaan vapauden puolesta.

Nämä muistelmat kertovat, miten pieni ihminen otetaan Korkeimman käden johdateltavaksi vaarallisten tilanteiden läpi taas tasaiselle tielle, seestyvään auringonpaisteeseen.

Hjalmar Lempiäinen syntyi Uudenkirkon Vpl Vitikkalan kylässä 2.10.1893. Hän kuoli 23.11.1961 ja jätti nämä muistelmat testamenttinaan painettavaksi kirjaseksi, tuleville sukupolville historiana säilytettäväksi.

Hjalmar Lempiäinen v. 1918 keväällä
vapaussodan loputtua.

Kannakselaisen maanviljelijäkodin vanhimpana poikana kansakoulusta päästyä, ahkeran ja ankaran isän rinnalla oli otettava osaa kaikkiin talon töihin pellolla, metsässä ja merellä kalastamassa sekä kesällä että talvella. Myöhemmin purjealuksella kuljettamassa halkoja ja hiekkaa Kronstadiin ja silloiseen Pietariin.

Ahkerassa työntouhussa oli pojalla halu osallistua paikkakunnan yleisiin rientoihin, varsinkin nuorisoseuran toimintaan. Kuitenkin urheilun yhä enemmän vetäessä puoleensa, ollen jo siihen aikaan Kannaksen edustavin yleisurheilija, voimat ja kunto kasvoivat, varsinkin kun veljet Paavo ja Vilho olivat mainioita kilpakumppaneita niin, että talon työtkin tulivat tehdyksi kilpailuhengessä. Näin pellot laajenivat, koti kohosi eikä poikien tarvinnut lähteä maailmalta työtä eikä elatustaan etsimään.

Vakavahenkisen kodin ansiosta sekä silloisen opettaja Sutelan kanssa touhutessa hänen isänmaanrakkautensa kasvoi suomalaisuuden esitaistelijaksi paikkakunnalla. Mutta kyllä toisinajattelijat alkoivat katsella karsain silmin hänen edesottamuksiaan vaanien, miten pääsisivät varpaille tallaamaan.

Näihin aikoihin oli Lempiäiselle majoitettu venäläistä sotaväkeä monta kymmentä miestä. Mainittakoon, että välit talon poikien ja sotilaitten kanssa olivat hyvät, varsinkin Hjalmarin, kun seiluuaijana oppimaansa venäjänkieltä oli hauska uudistaa sekä opettaa sotilaille suomenkieltä. Mantsuurian kukkulat tulivat

balalaikasta yhtä hyvin suomalaisen kuin venäläisenkin pojan soittamana, vaikka ripatska-tanssi kävi sotilailta paremmin. Se kun oli heidän kansallistanssinsa.

PÄIVÄKIRJA KERTOO

Oltiin tammikuun alkupuolella v. 1918. Kansakoululle oli kokoontunut nuorisoseuran opintokerho. Osuuskauppaan oli samaan aikaan tullut kylän isänmaatonta joukkoa sekä venäläisiä sotilaita, joita kylän pojat villittelivät koululle opintokerhoa hajottamaan. Opintokerhoon menossa poikkesin osuuskauppaan, jossa huomasin jotain erikoista olevan tekeillä. Kysyinkin suoralta kädeltä, että mistä on kysymys ja saadessani sen tietää, potkaisin oven auki karjaisten, että ulos koko sakki tai tulee tupenrapinat. Uloskäskyäni toteltiin kirjaimellisesti. Pojat painuivat ulos ja sotilaat heidän kanssaan. Opintokerhoa ei sinä iltana hajoitettu eikä myöhemminkään.

Kaupanhoitajalla ja muutamalla ostoksilla olevalla isäntämiehellä olivat silmät pyöreinä ja ihmettelivät, että mitähän tästä seuraa vaikka oikein se uloskäsky oli heidän mielestään.

Minä olin merkitty mies tosinajattelevien silmissä mikä seikka taas pani minut toimimaan, muunmuassa takavarikoimalla paikkakuntalaisten hallussa olevat ampuma-aseet ja tallettamalla ne visusti pahempien päivien varalle.

Mainittakoon, etteivät ne kaupasta ulosajetut sotilaat olleet minulle yhtään vihaisia, ja eihän se uloskäsky ollut heille tarkoitettukaan.

VANGITSEMINEN

Tuli sitten helmikuun 9. päivä. Meillä teurastettiin aamupäivällä ja olin huo- neessani sanomalehteä lukemassa päivällistä odotellessa kun Paavo-veli hiljaa raotti kamarin ovea ja sanoi, että sinua kysytään painaen oven kiinni. Ovi aukeni varovasti uudelleen ja siitä työntyi ensimmäiseksi huoneeseen Mauserin piippu sekä samassa tuli sisään 12 punaisin käsivarsinauhoin varustettua miestä hampaisiin asti aseistettuna ilmoittaen tulleensa hakemaan niitä rukiita, joita olin köyhälistölle hankkinut sekä vaatimaan suurlahtaria tilille töistään. Koetin selittää, ettei meillä mitään suurlahtia tehty kun teurastettiin yksi pienenpuoleinen sika, joten mistään suurlahdistakaan ei ole kysymys. Suu kiinni ja äkkiä, karjaistiin minulle mauserinpiipun tojottaessa nenäni alla. Saat lähteä Terijoelle kenraali Kaljuselle tekemään tiliä töistäsi, sillä olemme hänen lentäväsastonsa miehiä. Niin minut julistettiin vangituksi ja tarkka kotietsintä aloitettiin huoneessani samoin kuin koko talossa. Ei niitä rukiita löytynyt pistimillä revityistä patjoista ja tyynyistä eikä muualtakkaan. Isä ja Paavo-veli komennettiin hevosta valjastamaan ja lähtemään kyytiin Mesterjärven asemalle rosvoa ja ryöväriä. Hevosemme Valpas oli koko talonväen suosikki, komea liinakkoruuna, joka korskahteli kovin vieraita miehiä nähdessään, mutta hirnanteli iloisesti nähdessään minut ja rekeen istuvan Paavo-veljen ohjaksia pitelemässä.

Äidin ja isän siunaavien ajatusten saattamina matka alkoi tuntematonta pää- määrää kohden vartijoina 12 aseistettua miestä. Syömättä jäi Lempiäiseltä päivällinen sinä päivänä, syömättä jäi vankipoloinen ties miten pitkäksi aikaa.

Matka jatkui, tie lyheni, joten suuremmista kummelluksista tultiin 3 kilometrin päässä olevalle Mesterjärven asemalle, jossa minut vietiin asemasaliin kuulusteltavaksi. Tämä toimitus aloitettiin heti mauserin näytellessä suurta osaa toimituksessa niin, että kerran luulin niiden ampuvan, joten avasin takinnapit auki ja huomautin, ettei tulisi reikää kuin yhdelle puolelle. Sanoivat, että olen piru mieheksi mutta jättivät ampumatta mikä oli varmaan paikkakunnan punaisten ansiota, ne kun suurimmaksi osaksi olivat työmiehiämme talvikalastuksen aikana. He tahtoivat, että minut vietäisiin Terijoelle Kaljusen ammuttavaksi sillä edellisenä päivänä olivat Koiviston "herrat" saaneet siellä tuomionsa. Paikkakuntalaisten tarkoitus oli "pyyhkiä kätensä leppään", ettei syy murhastani lankeisi hedän omilletunnoilleen. Niin ollen tilattiin Terijoelta ylimääräinen juna hakemaan vaarallista rikollista.

Kuulustelun aikana tyhjennettiin taskuni ja takavarikoitiin kukkaroni, jonka äiti oli lähtötouhussa hyvästellessä saanut pistetyksi taskuuni.

Junaa odotellessa ehdotin, että eikö niillä minun rahoillani ostettaisi läheisestä kaupasta kaljaa saadaksemme vähän juhlaa lähtöäni. Ehdotukseeni suostuttiin, kaljaa haettiin ja hyvältä tuo näytti vartijoilleni maistuvan. Suureksi ihmeekseni antoivat minullekin, vaikka ei se nälkäiseen vatsaan tahtonut kelvata. Join kuitenkin saadakseni paremman syyn pyrkiä vessaan kun muka kalja rupesti tiukkaamaan, vaikka itse asiassa sain tarkastella karkaamismahdollisuuksia, sillä niin kauan kuin on elämää, on toivoakin.

Minut vietiin vartioituna sinne vessaan ja mennessäni huomasin, että Valpas seisoi yhä vielä asemalaturilla ohjaket vain heitettyä kiinnityspylvään päähän, velipojan seisotessa vieressä odottaen ihmettä tapahtuvaksi. Valpas kuopi maata malttamattomasti ja olisi varmaan heittänyt pojat kotiin niin, ettei yksi puu olisi kahta kertaa nähnyt. Viittasin Paavolle, että mene vain kotiin ja niin hän tekikin lähettäen kuitenkin hartaan huokauksen Korkeimman puoleen vangitun veljensä puolesta.

Vessasta tultuani oli koko rakennus piirretty, joten karkaamisyritys tässä vaiheessa oli mieleton. Tulihan vihdoinkin viimein se juna, johon minut vietiin henkivartijoitteni uskollisesti seurattuna. Itsekseni päätin mieleissäni, ettette minua Terijoella ammu, tapahtukoon välillä sitten mitä tahansa.

Pyysin taas päästä vessaan, johon suostuttiinkin mutta jo oli paikat vartioitu kahden miehen voimalla, joten menin hyvin rauhallisena vanuun takaisin vaikka ajatukset myllersivät päässäni ja matka lyheni arveluttavasti. Vielä kerran oli asiaa pisuaariin ennen Vammeljoen asemaa. Tein rajun hyökkäyksen sieltä tullessani ja löin vessan sekä välikön valot sammuksiin sekä molemmat vartijat nurin. Itse hyppäsin junasta että humahti, kävi vain niin ohraisesti, että hyppäsin viemäriojaan ja jalassani olleet huopatossut kastuivat läpimäräksi samoin käsineeni kastuivat ja rutistin ne vaistomaisesti kasaan ja pakkasta oli 20 astetta.

Ei ollut aikaa ruveta niitä ihmettelemään vaan oli lähdettävä juoksemaan matkaa kilpaa kuoleman kanssa. Siinä olikin kiire, sillä ensimmäiset kuulat vihelsivät kahtapuolta kun laukaukset kajahtelivat kahdestatoista pyssystä yhden miehen päähän menoksi.

Kun juna oli viimein saatu pysäytetyksi, alkoi hurja takaa-ajo, varsinkin kun saivat lähimmästä talosta hevosen. Olin enemmän kuin "hipakassa" tehdessäni jänkien lenkkejä jäällä hidastuttaakseni takaa-ajajiani, sillä heidän oli myös mutkittava jälkiäni seurattuna.

Olin tehnyt matkaa liki 20 kilometriä, kun Vohnalan kylän kohdalla nousin takaisin maalle, jopa juoksin vähän matkaa erään talon riukuaitaa myöten eksyttäökseni seuraajiani (jälkiäni).

Menin sitten erääseen tuttuun taloon sisään, taloon, johon olin aikaisemmin antanut kiviä ja muutamia panoksia. Kömmin emännän viereen sänkyyn peiton alle niin kauaksi kun isäntä Justin Ville haki tallista aseeni. Takaaajajani menivät ohi sisällä ollessani, eivät onneksi poikenneet sisään vaikka olivat monessa talossa etsintääni suorittaneet. Talo oli aivan maantien laidassa ja kuu-lin miten touhuttivat kovaäänisesti, että kotiinsa se on mennyt ja nyt kun tavataan et enää livistä.

Taloista oli komennettu lisää miehiä saaliin ajoon. Kotiini olivat menneet ja panneet isän tiukalle, että missä on poikasi, johon isä oli sanonut, että "paremmiha työ sen tiijättä mis hää on, ku työ hänet veittääkii". Suu kiinni ukko, sinun on pidätettävä poika ja tuotava Terijoelle keinolla millä tahansa. "Ai Herrane aika, kui mie hänet yksinnäi pijätä ku työ että kahetoist miehe voimaal saaneet pijätetyks".

Jättiväthän ne isän rauhaan, ihme kyllä ja läksivät kuin vainukoirat ajamaan jälkiäni.

Saatuani aseeni ja panokset läksin aikaa hukkaamatta matkaan ja suuntasin taas kulkuni rantaan, omaan kotirantaan, jossa monet huolettomat hetket oli vietetty kesällä hiekkaisella rannalla lekotellen tai aaltojen syleilyssä virkistystä saaden helteisen päivätyön jälkeen. Ajattelin ottaa Rumpusen mökin hevosen, jolla taival olisi paremmin taittunut, varsinkin kun hevonen oli hyvä mutta en pannut tuumaani heti täytäntöön vaan poikkesin mökin saunaan lepuuttaakseni hetken jalkojani ja kootakseni ajatuksiani, jotka pyrkivät kuin vaukot hevoset omille teilleen.

Ei siinä ollut aikaa kauan ajatella kun ulkoa alkoi kuulua askeleita ja saunan ovea haparoitiin vedintä etsittäessä. Kaikeksi onneksi suuressa lapsiperheessä oli vedin laitettu aika alas, joten se pimeässä ei sattunut etsijän käteen.

Vedin panokset piippuun ja ajattelin myydä henkeni mahdollisimman kalliisti. Ovi ei avautunut kun metsästä alkoi kuulua huuto, että täällä on, tänne pojat. joten ovella olijatkikin läksivät painumaan ääntä kohden.

Ulos painuin minäkin ja läksin juoksemaan jälle ja jos Luoja suo, aina Inkeriin asti.

Varikset olivat tehneet väärän hälytyksen ruveten metsässä rapisemaan, kun olivat mieslauman mekastaessa heränneet kesken yöuniaa, joten äitini perästäpäin sattuvasti sanoikin, että varikset ovat suojelusenkeleitäsi, sillä sain etumatkaa vähäsen ennen kuin minut huomattiin.

Huomattuaan antoivat kuulien vinkua pääni menoksi pinkoen itse perässä minkä kintuistaan pääsivät, vaikka ei se helppoa paksuaa lumessa tarpoen ollutkaan.

Ei se helppoa ollut minullekaan, jopa kompastuin hangessa olleeseen jääkilik-kaan, joten kiväärin kuva tuli hankeen mikä asia pani taas jälessäni tulijat vähän miettimään ja nähtävästi neuvottelemaan, koska tekivät täyskäännöksen kohti rantaa ja kuten aavistin, hakemaan Rumpusen hevosta, joka muutta mutkitta valjastettiin vetämään isoa mieskuormaa ottamaan kiinni karkuria, joka juos- tessaan oli sylkenut verta uhrina kauniin ja kalliin kotilahden hankiin.

Päästyäni suurten jääryökyiden suojaan, otin hyvän ampuma-asennon ja päätin ensimmäiseksi ampua hevosen kuorman edestä pois, joten miehet olisivat taas jääneet jalkamiehiksi mutta hevonen väsyi ennen kuin se pääsi ampumamatkan päähän, sillä suuri kuorma ja paksu lumi oli hyvällekin liikaa, joten taas tehtiin täyskäännös kohti rantaa. Olivat selittäneet Rumpuselle tullessaan, että Lempiäisen poika on poissa pelistä, sillä lumessa oli verta, kuula oli tehnyt tehtävänsä.

Itse asiassa ei minuun sattunut, joten jatkoin matkaani rauhallisemmassa tahdissa kun näin vainoojien jättäneen minut rauhaan. Suunnistin kohti Inkerin rannikkoa, kohti vapautta nälän kurniessa suolia, väsymyksenkin jo ahdistellessa varsinkin kun tossut olivat yhtenä jäämökkinä ja käsien tuntuessa aivan vierailta.

Vaivalloisesti matkan jatkuessa saavuin aamun sarastaessa lähellä Inkerin rannikkoa olevalle

kalastusputkalle, jossa asui suomalaisia kalastajia, nuori poika ja vanhempi mies. Tervehdyksen vaihdettuamme pyysin ruokaa, kun näin kojun ylälavitsalla leivänpuolikkaan. Sanottiin, ettei ole, mutta katseltuamme toisiamme vanhemman miehen kanssa puolin ja toisin, selvisi meille, että oltiinkin seiluuaijana tavattu, joten kiireesti laitettiin läskiä ja silakkaa pannulle ja sitä syötyä nälkä läksi. Teki mieli oikaista itsensä lavitsalle lepäämään, mutta ei sopinut jäädä vaan matkaa oli jatkettava. Tarjosin kivääriä maksuksi ruuasta kun ei rahaa ollut. Eivät uskaltaneet kalastajat sitä ottaa, joten saivat tyytyä kiitokseeni.

Aseen pudotin avantoon ahvenien valtakuntaan ja olin iloinen, kun sitä ei tarvinnut käyttää edes itsepuolustukseksikaan.

Itse tein matkaa kohti Harmaalankylää, johon saavuin aamuhämärissä kenenkään huomaamatta. Itsekseni ihmetellen ja onneani kiittäen kun ei venäläistä sotilaspatrulliakaan kohdalleni sattunut, koputin Uudeltakirkolta tänne muuttaneen Ruokosen ovea, joka aukeni ja avosylin otettiin vastaan karkuri ja henkipatto.

Ruokosen vanhaisäntä huomasi heti, että sormeni olivat paleltuneet. Hän haki pesuvadillisen lunta, jossa sain ruveta käsiäni pitämään ja aina tuotiin uutta lunta tilalle entisen sulaessa. Sormeni alkoivat punertua verenkierron niissä alkaessa, josta hoitajani oli kovin iloinen.

Ruokosen nuori isäntä oli minulle ennestään tuttu ja hänen kanssaan yhdessä pohdittaessa tilannetta tulimme siihen tulokseen, että tänne en voinut kauemmaksi aikaa jäädä sillä sotilaat voisivat ruveta ihmettelemään kuka olen ja mistä olen ilmestynyt. Niinpä lähdettiin Ruokosen Väinön kanssa Kaprioon, noin 30 kilometrin päähän sisämaahan päin, jossa pääsin asumaan virolaiseen perheeseen ja jossa myös sormiani hoidettiin hieronnalla.

Aika kävi kuitenkin kovin pitkäksi kun ei saanut minkäänlaisia tietoja Suomesta, tietoja joita niin kipeästi kaipasin. Niinpä menin takaisin rannikolle, jossa Ruokosen Väinön kanssa pistettiin punainen puulusikka saapasvarteen ja menimme Yhimäen patterille, josta upseerit olivat lähteneet omille teilleen miehistön ollessa miten kukin halusi. Söimme miehistön kanssa hapankaalia sekä harjoittelimme ammuntaa savupiippujen ollessa maalitauluna. Ostimme 17 kivääriä sekä suuren määrän panoksia, maksaen kuka mitä älysi pyytää, sillä olin jo saanut kotonta rahaa. Piilotimme aseet Ruokosen navetan vinttiin jäädessämme odottamaan asioiden kehittymistä edelleen.

Niinpä ne asiat alkoivatkin kehittyä kun Suomesta alkoi tulla poikia tänne, he kun olivat saaneet tietää täällä olostani. Veljeni Paavo ja Vilho tulivat ensimmäiseksi ja pian meitä oli 30 miestä etsimässä turvaa vieraan maan kamaralta, vanhusten ja lasten jäädessä kotiin turvanaan Kaikkivaltias, isiemme Jumala. Oli siinä ihmettelemistä "mitä tehdä, kuin eleä". Aseet olisi saatava parempaan turvaan, josta jo aikaisemmin oli otettu selvää, joten aloimme kuormata aseita muutaman kilometrin päässä olevalle sahalle viedäksemme. Siellä ne oli luvattu ottaa säilytettäväksi. Kuormaa tehdessämme tuli sotilaspatrulli pihaan ruveten ihmettelemään, että mitä on tekeillä. Ruokosen Väinö riensi selittämään hyvällä venäjänkielen taidollaan Suomen poikien lähtevän kalastamaan ja pyysi sotilaita sisään juomaan kupit kuumaa, niin kuin varmaan monasti ennenkin.

Aseet siirtyivät tyrvällisempaan paikkaan, vaikka viejien sydämet läpättivät kuin lampaansaparot.

Illalla asioista Ruokosen tuvassa keskusteltaessa tulimme siihen päätökseen, että täältä on lähdettävä, ei suinkaan kotiin suoraan vaan lähetetään lähetystö Lavansaareen, että olisiko sieltä käsin mahdollisuutta päästä mantereelle omien joukkoon.

Lähetystö palasi muutaman päivän kuluttua ja ilmoitti meidän olevan tervetulleita. Mieliälä joukossamme reipastui huomattavasti ja aloimme valmistella lähtöä Inkeristä. Lähdön pitää tapahtua öiseen aikaan, ettei se herättäisi suurempaa huomiota varsinkaan venäläisten keskuudessa. Niinpä ensi töiksemme menimme hakemaan aseet pois sahalta, johon olimme vieneet ne säilytettäväksi. Hämmästyksemme ei ollut vähäinen kun niitä ei ollutkaan kätköpaikassamme, joten hädissämme kyselimme vanhalta mummolta, tiesikö hän jotakin aseista. "Tiijähä mie, ku ne peittookii panin. Ne o saha höyrykattila sisäl. Mie ruuvasi kanne auk, kannoi pyssyt kattilaa ja laittoi taas kanne kii. Tulkaaha katsomaa, tääl ne ovat."

Siellähän ne olivat ja mummo sai hyvän säilytyspalkkion, josta kyyneleet silmissä kiitteli meitä ja toivotteli Kiesuksen siunausta matkallemme.

LÄHTÖ INKERISTÄ

Mummon siunausten saattelemina suuntasimme seuraavana yönä matkamme kohti Lavansaarta kuun valaistessa Suomenlahden jäätä ja tähtien iloisesti vilkutellessa tummalla yötaivaalla matkaajille, joiden aatoksissa myllersivät niin oudosti tulevien tapahtumien kulusta tehdyt mielikuvat ja turvallisuuden tunne hiipi monen matkaajan mieleen vaikka se taas lohdutti, että meitä oli niin monta ikään kuin sidottuna samaan kohtalonketjuun. Ruokosen Väinö oli myös yksi meistä. Hän läksi mukaamme, ettei tarvinnut tehdä tiliä kenellekään ysäviensä puolesta ja heidän edesottamuksistaan ja oli mukana loppuun asti niin kuin toisetkin.

LAVANSAARESSA

Kaikki saarelaiset eivät tietäneet tulostamme, joten meinasi tulla sekaannusta kun nousimme maihin ennen kuin selkesi, että meidät oli luvattu ottaa tervetulleina vastaan. Ja niin toinenkin etappi matkamme varrella oli saavutettu.

Lavansaaren Suojeluskunta perustettiin 9.3. saarelaiten liittyessä joukkoomme. Miesvahuutemme kasvoi päivä päivältä kun miehiä tuli kaikista Suomen rannikkopitäjistä Uudeltakirkolta Virolahdelle saakka, kaikista kansankeroksista pappiin ja nimismieheen saakka. Tuli naapurikylämme kaksi pienen mökin poikaa, joita isänmaanrakkaus kannusti tulemaan, vaikkei suuria omaisuuksia ollut turvattavina. Tuli Äijän Risto, hiljainen ja rauhallinen mökinmies ja istui dynamiittikuorman päällä mantereelle matkatessamme muistellen armasta Anniaan, joka yksinään jäi mökissä huushollaamaan, tietämättä mihin miehensä oli joutunut ja saatuaan tietää missä Risto oli, oli sanonut: "Ai sie Äijä Risto, sutta sie mänit pakkoo ja karhu sinuu tulkii vastaa." Taisi olla vähän katkera pala purtavaksi kun miehensä vaakalauta heilahteli toiselle päin ja nyt sen Riston tähden piti ruveta kallistuman samaan suuntaan hänen kanssaan.

YLIPÄÄLLIKKÖ

Sekalainen oli seurakuntamme. Suojeluskunnallemme annettiin nimeksi Karjalan Valkoinen Rannikkopataljoona ja minut valittiin sen ylipäälliköksi, siinä olivat kaikki yksimielisiä, koska olin koko touhun alullepanija niin olin sopiva pataljoonan komentajaksi. Olin tahtomattani joutunut suureen ja vastuunalaiseen tehtävään enkä voinut kaikkea tapahtunutta muuten ymmärtää kuin että kaikkea on ohjaamassa Korkeimman käsi, joten jäin Hänen johdettavakseen eteenkin päin vastuunalaisessa tehtävässäni, joka oli osakseni langennut. Kun kerran ei ollut perääntymisen mahdollisuutta, oli yritettävä eteenpäin, oli päästävä pois tästä umpikujasta maksoi mitä maksoi ja ensimmäinen tehtävämmme oli ottaa selvää saaren venäläisistä linnoituksista ja niiden varusväestä.

LINNAKKEIDEN VALTAUS

Paikkakuntalaiset kertoivat saarella olevan kaksi linnaketta, toisessa kaksitoistatuumaisia tykkeitä ja toisessa kuusituumaisia, kummassakin täysi patteristo ja miehistönä vain vartioväki, upseerien ja osan miehistäkin ollessa Kotkassa huvittelemassa, yksi vääpeli vain vartiopäällikkönä.

Otimme yhteyden vääpeliin ja kerroimme, että saari on valkoisten hallussa ja että olisi parempi heille itselleen, etteivät rupeaisi vastaanpanemaan, varsinkin kun emme olleet valmiita verenvuodatukseen. Vääpeli lupasi tehdä parhaansa, joten sovimme, että tulemme kasarmille heidän ruoka-aikanaan ja jos sotilaat tarttuisivat aseisiin niin hän estäisi sen ja selittäisi mistä on kysymys.

Meitä meni kolme miestä sovittuun aikaan. Miehet olivat paraillaan aterialla ja hyvin opetettuina hyppäsivät telineitten luokse, jossa aseet olivat mutta vääpeli esti niihin tarttumisen sekä selitti mistä on kysymys. Yhteen ääneen sotilaat sanoivat hätääntyneinä, että mihin me joudumme, mitä meille tehdään..... menkää kotiinne, isienne maalle selitimme, johon heillä ei ollut mitään vastaansanomista.

VANGIT VAPAUTEEN

Liekö tämä historian ensimmäinen ihme kun vangit vapautettiin, vieläpä annettiin aseet mukaan ja hevosilla käytiin viemässä lähelle Inkerin rantaa. Kiitollisia he olivat sekä iloisia kun ei pahemmin käynyt, vieläpä onnea ja menestystä meille toivottelivat.

Iloisia olivat saattajatkin kun omatunto jäi niin puhtaaksi, ei yhtään syytellyt. Ensimmäinen operaatio oli Lavansaarelle tehty ja se onnistui. Mutta ensikertalaisia kun olimme, emme muistaneet sähkölennätintä ja kun menimme asemalle oli yksi mies parhaillaan sähköttämässä Kotkaan tilanteesta tiedotusta, joka katkesi kuin kansanlaulu Liljeströmin Einon riuhtaistessa ukolta luurit korvilta sekä tiedustellen venäjäksi, että mistä on kysymys. Siitäkin selvittiin ja mies sai seurata omiansa poikiemme saattamana, johon asiaan hän oli hyvin tyytyväinen.

SUOMEN ENSIMMÄINEN RANNIKKOPATTERI

Seuraavana tehtävämme oli käydä tarkastamassa ja vastaanottamassa saaren linnakkeet sekä muutkin laitteet ja varustukset. Valtavan vaikutuksen ne tekivätkin, varsinkin kaksitoistatuumainen patteri oli juhlallisen mahtava kun tykit ojentelivat pitkiä piippujaan merelle päin. Komea oli kuusituumainenkin patteri, valtavat olivat ammusvarastot. Kaksi linnoituslaivaa kuului saaliimme joukkoon. Ruokatavaraa oli paljon, varsinkin korppuja, joiden määrä piti arvioida kuutioimalla. Ymmärsimme vastuumme olevan sangen suuren, mutta suurimpana se lepäsi minun hartioillani.

VALPAS LAVANSAAREEN

Tapahtumat kehittyivät kuin ihmeen kautta toinen toistaan seuraten varsin-kin kun velipojat tulivat minulle ilmoittamaan, että hevosemme Valpas on tuotu tänne, tuojina tuttuja miehiä. Riensin ihmeissäni pihalle ja siellähän seisoivat hevosemme lopen kuitiksi ajettuna mutta kuitenkin hirnahteli iloisen tervehdyksen kolmelle pojalle, jotka riensivät sitä kilpaa hoivaamaan. Rinnassani ailahti niin lämpimästi kun oli saatu tervehdys kotoa rakkaan eläimen välityksellä.

Tuojat kertoivat olleensa tavalliseen tapaan Suomenlahden jäällä kojuissa asuen silakkaa kalastamassa kun sinne saapui kahdella hevosella joukko punaisin käsivarsinauhoin ja aseilla varustettuja miehiä vaatien kalastajia lähtemään mukaansa. Käsikämmä syntyi ja kalastajat selvisivät voittajina, ottivat hevoset ja ajoivat Lavansaareen etsimään turvaa toisten turvattomien joukosta. Toinen hevonen oli kylämme kauppiaan hevonen. Osuuskaupan edessä hevosia oli hypitetty ja komennettu, aivan vauhkoina olivat olleet kun eivät olleet sellaiseen kohteluun tottuneet. Valpas kyhnytti tyytyväisenä turpaansa olkapäähän ikään kuin turvaa etsien, joten lupasin itselleni pitäväni siitä huolta niin kauan kuin olosuhteet vain myöten antavat. Tuntui taas paljon turvallisemmalta tämän tapahtuman jälkeen katsoa tulevaisuutta silmiin, tuokoon tullessaan sitten mitä tahansa.

Jokainen mies sai oman tehtävänsä, tiukka vartiointi pantiin toimeen koko saarella. Annoin alkuopetusta aseiden käytössä ja myös ampumarjoitukset aloitettiin viipymättä kivääreillä, samoin aloimme tehdä tuttavuutta tykkien kanssa. Aikomuksemme oli pelata aloittamamme peli loppuun asti, sekä onnistua myöskin.

8.3. Ammuttiin Kukkarin patterista neljä (4) laukausta. Mukanamme oli kaksi virolaista sotamiestä asiantuntijoina. Mainittakoon, että kun ammuimme kaksitoistatuumaisella ensi kerran, niin koko komeus hyppäsi perustuksiltaan piipun jäädessä tojottamaan kohti taivasta, - ei sattunut kenellekään minkäänlaista vahinkoa. Asiantuntijat selittivät, että se toimii öljypuristuksella ja että siinä ei ollut sitä puristusta tarpeeksi. Saman päivän iltana läksi lähetystö Narvaan.

10.3. Vedettiin Suomen lippu, keltainen leijona punaisella pohjalla, Kukkarin lipputankoon ja samalla ammuttiin 8 laukausta tykeillä. Samana iltana oli Nuorisoseuran talossa juhla, jossa pidettiin puheita ja laulettiin isänmaallisia lauluja. Innostus oli korkealla.

11.3. Löydettiin kaikkien kaksitoistatuumaisien tykkien lukot, joten ne saatiin ampumakuntoon. Samana päivänä saapui lähetystö Narvasta ilmoittaen, että sieltä saamme virolaisia upseereja opettamaan meille sotilasasioita.

13.3. Saapui Kuorsalosta miehiä, jotka kertoivat Samerossa olevan paljon ruokatarpeita sekä sotilasmateriaalia, jotka päätettiin hakea sieltä pois ennen kuin toiset kerkiävät. Samana päivän avattiin linnakkeen kassa, jossa oli rahaa viisitoistatuhattakahdeksansataa (15.800.--) markkaa, jotka päätettiin käyttää joukko-osastomme hyväksi. Rahat luovutettiin rahastonhoitajamme nimismies Laakson haltuun. Kokouksessa tuli ensimmäisen kerran erimielisyyttä, mutta pastori Koivisto puhui hyvin kauniisti tilanteesta ja siitä, miten meidän on yksimielisinä vietävä alkanut taistelu olemassaolostamme voittoon. Kapinooijat häpesivät ja pyysivät anteeksi käyttäytymistään. Kokouksessa valittiin myös muonituskomitea A. Rantalan johdolla.

Seuraavana päivänä saapui kolmekymmentäviisi (35) hevოსkuormaa Samerista tuoden ruokatarpeita sekä aseita ja ammuksia. Saareen jäi suuri määrä räjähdysaineita, joita ei edes voinut räjäyttää pelätessä koko saaren lentävän ilmaan.

15.3. Tuli E. Heikkola Narvasta ja hänen mukanaan tuli kaksi virolaista upseeria, jotka otettiin juhlallisesti vastaan järjestämällä kunniakuja, sekä tervehdittiin eläköön-huudoin. Vieraat tervehtivät jokaista läsnäolijaa kädestä pitäen. Pastori Koiviston luona teetä juodessa selitin heille koko tilanteen, jonka jälkeen vein heidät tutustumiskierrokselle linnakkeille. Vieraamme olivat haltioissaan kuulemastaan ja näkemästään, antaen täyden tunnustuksen Suomen poikien reippaille otteille.

Illalla pidetyssä tilaisuudessa vieraamme puhuivat rohkaisten meitä suunnitelmamme läpiviemiseksi, sekä lupasivat antaa meille sotilaallista koulutusta mahdollisuuksien mukaan, sillä ymmärsimme jokainen, ettei meillä ollut aikaa perusteellisiin oppitunteihin ja harjoituksiin, joten täytyi toimia tilanteen mukaan. Kuitenkin jokaisella oli oma paikkansa ja tehtävänsä, kuten sotilasosastoissa kuuluukin ja varsinkin pataljoonassa.

17.03. Ammuttiin ensimmäisen kerran kranaattitykeillä useita laukauksia, kun Ruokosen Väinö läksi

viidenkymmenen miehen kanssa Seiskariin perustamaan Suojeluskuntaa, johon liittyi heti satakuusikymmentäkaksi (162) miestä. Palatessa sieltä toivat tullessaan kolme vankia. Samana iltana tuli Lavansaareen kaksi saksalaista upseeria hyvin heikossa kunnossa, tehtyään taivalta jalkaisin Kronstad`ista asti karattuaan Siperian sotavankeudesta. Heidän seurassaan oli yksi lentäjä sekä kolme suomalaista pakolaista, joista yksi Terijoen saksalainen.

21.3. Saapui lähetystömme Narvasta, siihen kuuluivat pastori Koivisto ja tohtori Löfsström, tuoden tullessaan neljäsataa (400) kivääriä sekä suuren määrän panoksia. Tykkeitä ja konekivääreitä eivät saaneet. Meille ilmoitettiin, että jäänsärkijä Tarmo tulee tuomaan saksalaisia sotilaita, sekä tuo tullessaan edellämäinnuttua materiaalia. Meillä oli kokous, jossa myönnettiin Lavansaareen jääväälle paikalliselle Suojeluskunnalle suuri määrä ruokatarpeita, sekä riittävä määrä aseita ja ammuksia.

24.3. Läksin komppanianpäällikkö Kalle Nikkasen kanssa tarkastamaan Seiskarin Suojeluskuntaa. Teimme matkan ratsain, ratsunani oma hevosemme Valpas, joka hyvässä hoidossa oli päässyt hyvään kuntoon. Siinä rauhallisesti ratsastaessamme aavalla meren ulapalla oli aikaa antaa ajatusten kulkea kaikessa tapahtuneessa - ja silloin minusta tuntui kuin voimakkaat käsivarret olisivat kietoutuneet ympärilleni nostaen, tukien ja kannattaen vastaisuudenkin varalta.

29.3. Oli pitkäperjantai, joten tarkoituksemme oli viettää tätä päivää käymällä kirkossa, sekä hiljaisuudessa syventyä päivän vakavan tapahtuman edessä. Vartijat kuitenkin valvoivat tehtäviään niin, että ilmoittivat suuren laivan olevan tulossa.

Tiesin sen olevan venäläisen jäänsärkijä Jermakin, joten annettiin kuusituumaiselle patterille määräys pysäyttää se. Tykit eivät kuitenkaan kantaneet niin kauas, joten se kaikessa rauhassa höyrysi eteenpäin luullen, ettemme ole saaneet kaksitoistatuumaisia tykkeitä kuntoon, kun olivat lukotkin niistä piilottaneet. Mutta kun jyrähti muutamia laukauksia kaksitoistatuumaisesta aivan sen nokan eteen, niin tuli täyskäännös ja äkkiä, sekä pysähtyminen siihen paikkaan.

Jäänmurtaja Yermak

Kysyivät sitten liputtamalla, että mistä oli kysymys sekä pyysivät lähetystä tulemaan laivaan. Vastasimme suostuvamme heidän pyyntöönsä. Lähetystömme nousi Jermakiin, antoi tiedon tilanteesta sekä vaati sitä jäämään paikoilleen, johon he suostuivatkin, mutta eivät pitäneet lupaustaan, vaan yöllä se jatkoi matkaansa kiertäen saaren pohjoisen puolitse tietäen, ettemme voineet sinne päin ampuu. Jermakista tuli joukkoomme suomalainen mies, esitellen itsensä insinööri Pekkariseksi. Otimme hänet hiukan epäillen vastaan, mutta sijoitimme hänet työhön, tarkastamaan linnoituslaivojen koneita ja panemaan ne kuntoon. Kunnes päivänä muutamana insinööri tuli ilmoittamaan koneiden olevan kunnossa sekä pyysi suuren määrän kivihiltä kaiken varalta, jos pitäisi lähteä niillä matkaa tekemään. Mieleeni tuli ajatus, että nyt tuo Pekkarisen pakana taitaa yrittää toimia omaan laskuunsa, niin kuin olikin, livistää vieden laivan mennessään. Siitä tuli STOP tykkäänään ja hän sai jäädä saareen valvonnan alaisena. Ja niinpä katsoimmekin ajan tulleen ruveta varusteimaan lähtöä Lavansaaresta.

SALOMONIN TUOMIO JA LÄHTÖ

Oli siinä touhua ja hyörinää vaikkapa määrätietoistakin ennen kuin seitsemän- kymmentäkahdeksan (78) hevosta oli tarkastettu ja kuormattu lähtökuntoon, vaikka ruokatarpeita emme voineet ottaa tarpeeksikaan mukaan.

Pataljoona oli järjestäytynyt lähtöasemiin. Pastori Koivisto oli puhunut ja par- haillaan lauloimme täysin rinnoin virttä "Jumala ompi linnamme" kun yksi hevostmies hiippasi luokseni selittäen hiljaa, että yksi emäntä

vie hevosensa pois kuormineen päivineen. Sanaakaan sanomatta menin ja sivalsin ratsustimet poikki, joista emäntä veti hevosta, toinen puoli niistä jäi emännän käteen hänen lähtiesään niine hyvineen ja hevonen jäi paikoilleen. Sanaakaan en lausunut koko toimituksen aikana, joten menin paikoilleni laulun jatkuessa niin kuin mitään ei olisi tapahtunutkaan.

3.4. Kello 4 iltapäivällä lähti pataljoona, johon kuului viisisataaneljäkymmen- täkuusi (546) miestä ja seitsemänkymmentäkahdeksan (78) hevosta Lavansaaresta päämääränämme Taavetin aseman tienoilla mennä punaisten rintaman läpi pohjoispuolella oleviin Mannerheimin joukkoihin. Seuraavana yönä saavuimme Narvin majakalle suurien ponnistusten jälkeen, sillä Jermak oli ajanut jään edestämme palasiksi niin, että kirveillä ja rautakangilla saimme hakata ja tehdä kahdeksankymmenen (80) ja sadan (100) metrin pituisia siltoja. Narvista lähdimme seuraavana iltana ja suuntana oli Pitkäpaasi, johon tulimme yhden aikaan yöllä.

5.4. Meillä oli yhteenotto punaisten kanssa, jolloin haavoittui kuolettavasti Uudeltakirkolta kotoisin oleva Kalle Vesterinen. Siinä kahakassa meille joutui virolahtelainen kantakirjatamma Rasinkänni, josta sitten sain oivan ratsun kun Valpas jätettiin monen muun hevosen kanssa Tammioon, kuten pian tulemme huomaamaan.

6.4. Oli ensimmäinen joukkue Kaskelanjoella heiniä hakemassa, kun kahdesantoistamiehinen punainen osasto hyökkäsi heidän kimppuunsa. Lähetti tuli ilmoittamaan tapahtuneesta, joten heti lähetettiin heinämiehille apua, jotka sitten palatessaan toivat muutamia vankeja.

7.4. Aamulla hälyytys, punaisia näkyvissä. Yhteenottoa ei tullut.

8.4. Rauhallista, ainoastaan vakoilua.

9.4. Aamulla aikaisin avasivat tykkitulen asemiamme kohti, jota kesti koko päivän. Seisoimme asemissamme vastaten tuleen. Miehistä haavoittui Eemil Stenbacka ja E. Koskela, sekä hävisi Lotsari-niminen mies. uusikirkkolainen hänkin. Oli joutunut vangiksi ja sitten raa-alla tavalla tullut kidutetuksi ja surmatuksi, niin kuin myöhemmin selvisi.

10.4. Aamulla saapui Pitkäänpaateen upseeriksi itseään nimittävä Ketola- niminen mies, jolle pataljoonankomentajana luovutin ylimmän johdon , luullen häntä sotilasasioita tunteväksi. Siinä kuitenkin erehdyin, niin kuin tulemme huomaamaan. Mies oli vain onnenonkija ja teeskentelijä. Samana päivänä saimme lähetin kautta määräyksen, että pataljoonamme on liityttävä Loviisan rintaman saksalaisiin joukkoihin mahdollisimman pian. Kello kymmenen illalla kaikessa hiljaisuudessa jätimme Pitkäpaaden sekä ohjasimme kulkumme Tammioon. Tuntemattomasta syystä osa miehistä läksi takaisin Narviin komppanianpäällikkö K. Nikkasan johdolla, eivät tainneet luottaa uuteen tuntemattomaan päällikköön. (RP huom. Ketola vai Ketonen ?)

10.4. Saavuimme Tammioon. Samana päivänä läksi ensimmäinen komppania Kilpisaaren linnoitusta sekä Haapasaarta valloittamaan ja jotka valloitettiin kun toinen ja kolmas komppania läksivät leikkiin mukaan.

11.4. Kello kahdeksan aamulla läksi esikunta ja toinen komppania Tammiosta Haapasaareen, jossa viivytettiin seuraavaan päivään, jolloin saaren ohitse kulki noin kilometrin etäisyydellä kuusikymmentä (60) venäläistä laivaa käsittävä saattue matkalla Helsingistä Pietariin mukana olevine punaisineen. Olimme hiljaa kuin hiiret tynnyrissä, sillä jos he olisivat miedät huomanneet, olisivat vaikka jalkoihinsa tallanneet. Mutta eivät huomanneet meitä ja me jäätiin ja jatkettiin matkaa aina eteenpäin.

12.4. Iltapäivällä saapui Suursaaresta jäänsärkijä Tarmo, johon koko pataljoona lastattiin kuormastoiineen päivineen. Hevosia emme voineet ottaa mukaan kuin kolmekymmentäkolme (33) tilanahtauden takia, joten loput jäivät Haapasaareen, niiden joukossa myös Valpas. Illalla tulimme Suursaareen, jossa yövyimme.

Jäänmurtaja Tarmo

13.4. Tarmo suuntasi kulkunsa kohti Loviisaa, joten seuraavana päivänä saavuimme Valkon satamaan, josta marssimme jalkaisin kohti Loviisaa. Siellä majoituimme Yhteiskoululle ja kuormasto sijoitettiin Pelastusarmeijan rakennuksiin. Samana päivänä sai toinen komppania määräyksen lähteä rintamalle Hemägördiin, noin seitsemän kilometrin päähän kaupungista. Ensimmäisen komppanian jäädessä lepäämään, ottaen kuitenkin osaa saksalaisten hautaukseen. Saksalainen, eversti von Neffin komentama, joukko-osasto oli tullut kolme päivää ennen meitä. Pataljoonamme liitettiin saksalaisiin, joten pataljoonan ylin johto siirtyi eversti von Neffille.

14.4. Lähti ensimmäinen joukkue rintamalle Kuusgöördiin.

15.4. Lähti toinen komppania Artjärvelle, josta myöhemmin Porlammille. Samana päivänä nimitti eversti von Neff HJALMAR LEMPIÄISEN UUELLEEN VALKOISEN RANNIKKOARMEIJAN YLIPÄÄLLIKÖKSI JA PATALJOONAN KOMENTAJAKSI KAPTEENINA, joten Ketonen oli viransijaiseni kolme päivää ja josta päiväkäskyllä erotettiin sopimattomana henkilönä. Sain everstiltä hänen allekirjoituksellaan varustetun paperin, siis valtakirjan, jossa määrättiin, että saksalaisten sotilaitten oli toteltava Hjalmar Lempiäisen määräyksiä. Tämä valtakirja pani saksalaiset tekemään kunniaa minulle samoin kuin omille herroilleenkin. Tämä paperi on tallella vieläkin muistona sen aikaisista tapahtumista, joista se aika oli ylen rikas varsinkin minun kohdallani.

Tilanne jatkui edelleen miehiemme ottaessa osaa taisteluihin muun muassa Lahden valtauksen sekä vartiotehtäviin vapaussodan loppuun saakka.

5.5. Pataljoonamme hajoitettiin Kyminlinnassa sekä todettiin, että meitä oli yhteensä viisisataanjäkymmentä (540) miestä, jotka vapautin ja jokainen voi taas turvallisesti palata kotikonnuilleen rakkaitensa luokse, joista piti olla erossa niin pitkät tuskantäyteiset hetket.

Isänmaa oli taas vapaa ja jokaisen velvollisuuksiin kuului parantaa niitä haavoja, joita oli isketty puolin sekä toisin. Luoda umpeen niitä kuiluja, joita oli syntynyt eri kansankerrosten välille. Pienenä pallona oli lumi alkanut kieriä kun se liikkeelle heitettiin. Kuitenkin se kasvoi suureksi, jota vieläkin kymmenien vuosien takaa mielenkiinnolla muistellaan. Liikkeellepanijat eivät aavistaneet, että he olivat laskeneet perustan Valkoiselle Rannikkoarmeijalle.

SUURSUOMALAINEN

Mieheni oli kotiutettu tekemään työtä omalla työsarallaan. Minun kohdallani ei touhu vielä siihen loppunut, tosin tulin kotiin veljeni kanssa, jokainen terveenä, reippaana ja iloisena. Niin ikävästi alkaneelle lähdölle tuli onnellinen kotiinpaluu.

Minun oli mentävä esittämään Helsingin herroille pataljoonan tilit, siis kyselemään miten suhtautuivat rahasioihimme. Niinpä läksin agronomi Einolan kanssa Armeijan Päämajan Rahastokonttoriin. Tultuamme määrättyyn paikkaan ei siellä ymmärretty halaistua sanaa suomea. Kyselimme toisiltamme, että olemmeko tulleet Tukholmaan. Einola tosin osasi puhua ruotsia, mutta tahdoimme kokeilla, että tullaanko pääkaupungissa toimeen suomenkielellä... Vahtimestarin tolkutessa, että "mitä herrat tahto...". Herrat tahtoivat tänne ilmestyvän sellaisia henkilöitä, jotka ymmärtäisivät ja osaisivat puhua suomea. "Olkka hyvä ja tulkka huomenna", selitti vahtimestari ja herrat tulivat huomenna, virastossa oli tapahtunut täydellinen puhdistus, jokainen osasi suomea kenen kanssa jouduimme tekemisiin.

Pataljoonan tilit hyväksyttiin ja maksettiin, sekä ymmärrettiin toisiamme niin kuin Suomen pääkaupungissa sopiikin ymmärtää.

Rahastokonttorista tultuamme menimme Hotelli Kämppiin ruokailemaan ja katsomaan, osaavatko siellä tätä armasta äidinkieltämme. Pöytiä oli vapaana ja edeskäypä tuli ottamaan tilausta puhuen ruotsia. Pyysin ruokalistaa, joka tuotiinkin kolmella vieraalla kielellä painettuna, mutta kotimainen kieli oli unohdettu pois.

Herroille kumarreltiin mahdollisesti sekä pyydettiin taas tulemaan huomenna, jolloin varmasti on suomenkielinen ruokalista. Läksimme pois syömättä sillä tiesimme saavamme ruokaa muualtakin.

"Huomenna" menimme uudestaan ja meiltä pyydettiin anteeksi ihan selvällä suomenkielellä eilistä, niin kuin Suomen pääkaupungissa sopiikin, varsinkin kun ruokalistatkin tuotiin suomenkielisinä ja meillä oli hauskaa kun olimme oikein oikeita Suursuomalaisia, joille olisi varmaan riittänyt työtä pitkäksi aikaa.

Kävin myöskin Mannerheimin puheilla esittämässä, että pataljoonamme neljälle miehelle myönnettäisiin jonkinlainen risti tunnustukseksi isänmaan eteen tehdystä työstä niin harvinaisissa olosuhteissa. Ehdottamilleni miehille ei ristiä myönnetty ja olin ainoa, jolle annettiin neljännen luokan, IV lk. Vapaudenristi, vapaussodan mitali sekä Suomen senaatin puheenjohtajan Åkermannin allekirjoittama Diploomi Ylipäällikkö Hjalmar Lempiäiselle, paperi, jota myös säilytän kalliina muistona Lavansaren retken ajoilta.

Hjalmar Lempiäinen, rinnassaan vapaussodassa saamansa IV luokan Vapaudenristi sekä vapaussodan muistomitali

Touhua riitti ennen kuin kaikille miehille ja hevosille oli päivärahat maksettu, varsinkin kun suurin osa oli postissa lähetettävä.

Sotasaaliina saamamme materiaalin luovutin Viipurissa, jossa minulle annettiin ruskealle käärepaperille kirjoitettu kuitti vaikka esineet olivat arvokkaita: kirjoituskoneita, moottori- ja polkupyöriä, kaikki aivan uusia, joten toinen poika voi hyötyä rehellisyydestäni. Tunnuslauseeni olikin: rehellisin keinoin peli on pelattava loppuun asti.

Kotiin tultuani perustettiin Uudenkirkon Suojeluskunta. Olin sen ensimmäisenä aluepäällikkönä. Myöhemmin se jakaantui Ylämaan ja Rannikon suojeluskuntiin olin Rannikon aluepäällikkönä. Myöhemmin Uudenkirkon Rannikon Suojeluskunnasta tuli Inon Suojeluskunta, jonka riveissä touhusin talvisodan alkamiseen saakka sekä sitten myös sen loppumiseen asti.

Inon suojeluskunnan esikuntalaisia Elimäellä keväällä 1940. Hjalmar Lempiäinen keskellä.

Sitten talvisodan päätyttyä olin Suojeluskuntien selvittelykeskuksessa Elimäellä, jolloin kohdalleni toteutui sanonta: "kun alun aloittaa ja lopun lopettaa, on keskipaikassa kelkuttajia".

Hevosemme Valpas oli myöskin talvisodassa mukana suorittamassa viimeistä palvelustaan isänmaalle. Sen elämään mahtui vapaussodan ja talvisodan välisenä aikana paljon työntäyteisiä päiviä samoin kuin hoitajilleenkin. Valpaksen elämäntyö päättyi Rättijärvellä, kun isä ei enää tahtonut sen lähtevän evakkona kiertämään.

Jatkosodan aikana liityin Helsingin Karjalaisiin vapaaehtoisein kolonnan päällikkönä ja olin muun muassa Viipurin valtauksessa ja jäin sitten Viipurin varusväkeen edellämainitussa ominaisuudessa.

PÄIVÄKIRJA SULKEUTUU .....

KIRJOITTAJA KERTOO

Loppujen loppuksi antoivat kalastustilan Sauvon pitäjän Ruonlahden kylästä, johon mieheni rakensi kodin luonnonkauniiseen koivikkoniemeen hankkien perheelleen elatuksen Peimarin vesiltä, Ahdin suomista antimista, sydämessään ja jaloissaan kantaen vammaa ensimmäisen "maratoonimatkan" muistona Lavansaaren retken ajoilta. Kuitenkin rakastaen isänmaata koko sielustaan ja olisi vieläkin ollut valmis uhraamaan heikot voimansa sen puolesta, jos olisi tarvis vaatinut.

Mutta viime syksynä hän pääsi lepoon rakastamansa maan multiin, joten taas katkesi yksi rengas vuosikymmeniä taotusta ketjusta. Poissa on Suursuomalainen.

Kirjoitettu vuonna 1962

Eevi Viinanen. os. Lempiäinen on vuonna 2003 antanut Raita Parkkuselle luvan kopioida äitinsä kertoman isänsä Hj. Lempiäisen tarinan ja jopa julkaista sen haluamallaan tavalla.

Hyvä lukija .....

Näin siis kirjoitti Aino Lempiäinen, äitini. Hän kokosi nämä muistelmat tarkasti isän pitämän päiväkirjan sekä vuosikymmenien varrella toistettujen muistelujen perusteella talvella 1960 - 1961, mutta antoi niille nykyisen muodon isän kuoleman jälkeen talvella 1962.

Äitini syntyi 24.1.1896 Uudenkirkon Vitikkalassa kuten isänikin. Heidät vihittiin avioliittoon 21.12.1924. Äiti kuului Lotta-Svärd yhdistykseen ollen Vitikkalan kyläosaston puheenjohtajana, toimien koko sydämestään yhdistyksen periaatteiden mukaisesti : auttaen Suojeluskuntajärjestöä turvaamaan uskontoa, kotia ja isänmaata. He olivat samalla asialla -- yhdessä.

Äiti kuoli 29.6.1967. He ovat jo poissa, mutta muistoissa lähellämme. He jättivät meille jälkeensä - ei ainoastaan lapsilleen ja lastenlapsilleen - vaan meille kaikille suomalaisille nämä muistelmat testamenttinaan. Niitten keskeinen sanoma on i s ä n m a a n r a k k a u s, ja se perintö on v a p a a, i t s e n ä i n e n i s ä n m a a.

Elämme taas tammikuun alkupäiviä. Näitten muistelmien alkutapahtumista on kulunut tasan seitsemänkymmentä (70) vuotta. On ollut itsenäisen Suomen juhlavuosi. Lienee paikallaan saattaa julkisuuteen nämä itsenäisyytemme alkuvaiheisiin hyvinkin oleellisesti liittyvät tapahtumat, jotka historian tutkijoiden ja muitten asiantuntijoiden taholta ovat jääneet aivan vähälle huomiolle.

Vastuu muistelmien esiintuomisesta on jäänyt minun harteilleni, mutta nyt on äidin ja isän testamentti tältä osin täytetty.

Entä se i s ä n m a a n r a k k a u s....

Voin vaikka vannoa, että se ei sammu milloinkaan.

Sauvossa, tammikuun 8. pnä 1988

Eevi Viinanen, o.s. Lempiäinen